

רשימות

בפרשת השבוע

קרח

פרק ט"ז פסוק א'

ואון בן פלת

מובא בגמרא בסנהדרין [קט:]: "אמר רב און בן פלת אשתו הצילתו אמרה ליה מאי נפקא לך מינה אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא אמר לה מאי אעביד הואי בעצה ואשתבעי לי בהדייהו אמרה ליה ידענא דכולה כנישתא קדישתא נינהו דכתיב (במדבר טז, ג) כי כל העדה כולם קדושים אמרה ליה תוב דאנא מצילנא לך אשקיתיה חמרא וארויתיה ואגניתיה גואי אותבה על בבא וסותרתה למזיה כל דאתא חזיה דהר אדהכי והכי אבלעו להו...היינו דכתיב (משלי יד, א) "חכמת נשים בנתה ביתה" זו אשתו של און בן פלת.

שואלים בעלי המוסר מדוע חז"ל קוראים על אשתו של און בן פלת את הפסוק "חכמת נשים בנתה ביתה", וכי איזו חכמה גדולה מצינו כאן, הרי אמרה לבעלה דבר פשוט ביותר, שהוא בכל מצב לא יהיה הראש אלא רק הסגן, ומה כאן החכמה יתירה?

י"ל שראתה שקורח ועדתו הלכו נגד ה' ומשיחו וכן צחקו על המצוות כמו שמצינו במדרש ששאלו את משה טלית שכולה תכלת חייבת בציצית ועוד, אם כן הם כבר לא מקפידים במצוות, אך היא בחכמתה ידעה שהם חושבים עצמם לקדושים ואמרה "כי כל העדה כולם קדושים", ולכן לא יבואו לביתה אם היא תשב בפתח ביתה וראשה פרוע, אפילו שבשאר הדברים הם לא מקפידים.

פרק ט"ז פסוק ל'

ואם בריאה חדשה

קשה מדוע היה צריך לברוא כזה חידוש בשביל קרח וכל עדתו, שהאדמה תפתח את פיה, ועד כדי כך שהקב"ה צריך לברוא את פי הארץ בערב שבת בין השמשות כמו שמובא בפרקי אבות [אבות פ"ה מ"ה]?

י"ל להראות לכולם כמה חמורה ומגונה היא המחלוקת, עד כדי כך שצריך לברוא בריאה חדשה בשביל להעניש על כזה עבירה חמורה, ומזה ילמד האדם כמה עליו להתרחק מן המחלוקת, וכלשון מדרש רבי תנחומא "בא וראה כמה קשה המחלוקת שכל העוזר במחלוקת, הקב"ה מאבד את זכרו".

פרק י"ז פסוק כ"ד

ויראו ויקחו איש מטהו

לא אמר להם משה שום דברי מוסר, כמו הנה אתם רואים מטה של מי פרוח, וכן לא אמר להם, הרי אמרתי לכם כך וכך, ולא אמר להם כלום כשלקחו את המטות, אלא "ויראו ויקחו איש מטהו", ותו לא, לומדים מכאן שלפעמים עדיף לא לדבר ולא לומר כלום, אלא לתת לאדם לעצמו לחשוב ושיגיע למסקנא

בעצמו, וזאת מכמה סיבות:

א. כדי לא לפגוע יותר מידי חזק באדם, שאז יפתח התנגדות לדברי התוכחה, כי חס על כבודו. [לפ"ז אולי יש להסביר גם את דברי רש"י הראשון בחומש דברים ח"ל "לפי שהן דברי תוכחות...לפיכך סתם הדברים והזכיר ברמז, מפני כבודן של ישראל", פירוש: שאם לא היה מזכיר ברמז, אלא היה מוכיח אותם מפורשות, לא היו מקבלים דבריו, כיון שפוגע בכבודם].

ב. האדם שרואה מול עיניו שטעה, מראה זה מדבר אליו הרבה יותר חזק, כשלא אומרים לו דבר, והוא חושב רק על דבר זה, ומסיק לעצמו מסקנות, מאשר אם היו אומרים לו הרי אמרתי לך, שאז חושב בעיקר על העלבון האישית.

דבר דומה מוצאים אנו בשירת האזינו וכך נאמר שם בפסוק [דברים פרק ל"ב פסוק ז'] "זכר ימות עולם בינו שנות דור ודר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך", מסביר על כך רש"י שמדובר על הנביאים והחכמים שיגידו לנו את הדברים הנראים שקרו בדורות הקודמים אחרי שהכעיסו לפני הבורא, עד כאן תוכן דבריו.

י"ל שאפילו שתפקיד הנביאים הוא להוכיח את העם בשבת מוסר כדי שיתקנו את מעשיהם, בכל זאת אם מספיק להוכיחם על ידי סיפור דברים כגון על מה שקרה בעבר למי שהכעיס לפני הבורא, והם ישמעו לזה, הרי זה עדיף וכמו שכתבנו.

לפי זה מובן מה שהב"י [בסימן תקנ"ט] הביא שבתשעה באב בשחרית נוהגים לומר שירת האזינו במקום שירת הים, כיון ששירת האזינו הוא תוכחה שיתקנו מעשיהם ולא יגיעו לכך שהקב"ה יצטרך להענישם כמו שקרה בתשעה באב, וכמו שנאמר שם "זכר ימות עולם בינו שנות דור ודר, שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך".

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com